

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

2000

Julkaistu Helsingissä 28 päivänä syyskuuta 2000

N:o 811—821

SISÄLLYS

N:o		Sivu
811	Laki sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta	2113
812	Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista	2120
813	Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta	2127
814	Laki päihdehuoltolain 8 ja 12 §:n muuttamisesta	2128
815	Laki toimeentulotuesta annetun lain 25 §:n kumoamisesta	2129
816	Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 78 §:n kumoamisesta	2130
817	Laki yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain 14 ja 19 §:n kumoamisesta	2131
818	Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	2132
819	Laki lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	2133
820	Valtiovarainministeriön asetus poikkeuksista jäännösveron ja ennakonpalautuksen maksamiseen vuonna 2001 ja 2002	2134
821	Maa- ja metsätalousministeriön ilmoitus eräistä ministeriön asetuksista	2135

N:o 811

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon saumattoman palveluketjun ja sosiaaliturvakortin kokeilusta

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan saumattoman palveluketjun järjestämisen alueellisesta kokeilusta sekä siihen liittyvistä omanuovoja-palveluista, palveluketjusuunnitelmasta, sähköisestä asiakaskortista ja viitetietokannasta.

Tämän lain tavoitteena on saada kokemuksia saumattoman palveluketjun järjestämisestä sekä siitä, miten tietoteknologian hyödyntämistä voidaan parantaa vastaamaan sosiaali- ja

terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan asiakkaiden tarpeita sekä miten tietoteknologiaan käytettäviä varoja voidaan tässä toiminnassa kohdentaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

2 §

Sovelletamisala

Tätä lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän, muun viranomaisen, yhteisön, palvelujen tuottajan, itsenäisen ammatinharjoittajan ja Kansaneläkelaitoksen järjestäessä tai toteuttaessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa tai muuta sosiaaliturvaa Kankaanpään, Lapin, Merikarvian, Noormarkun, Pomarkun, Porin ja Siikaisten kunnan asukkaille. Edellä tarkoitettu viranomainen, yhteisö ja ammatinharjoittaja

HE 33/2000
StVM 17/2000
EV 90/2000

päätää tarkemmin, missä laajuudessa se toteuttaa ja osallistuu tässä laissa tarkoitettuun kokeiluun. Tieto päätöksestä ja sen sisällöstä on saatettava sosiaali- ja terveysministeriön tietoon.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään voi muikin kunta tai kuntayhtymä taikka ne yhdessä hakea kokeilun piiriin pääsemistä sosiaali- ja terveysministeriölle osoitettavalla hakemuksella. Sosiaali- ja terveysministeriö voi päättää lain soveltamisesta hakijakunnassa tai kuntayhtymässä tai molemmissa, jos hakemuksen ja sen liitteenä olevan kokeilusuunnitelman perusteella arvioidaan kokeilun vaatimien teknisten, taloudellisten, hallinnollisten ja muiden edellytysten olevan olemassa.

Sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään, noudatetaan, mitä muutoin säädetään sosiaali- ja terveydenhuollosta ja muusta sosiaaliturvasta.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *asiakkaalla* potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) tarkoitettua potilasta, sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) tarkoitettua asiakasta sekä muun sosiaaliturvan hakijaa tai saajaa;

2) *saumattomalla palveluketjulla* toimintamallia, jossa asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan asiakokonaisuuteen liittyvät palvelutapahtumat yhdistyvät asiakaslähtöiseksi ja joustavaksi kokonaisuudeksi riippumatta siitä, mikä toiminnallinen yksikkö on palvelujen järjestäjä tai toteuttaja;

3) *sosiaaliturvakortilla* sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja muuta sosiaaliturvaa järjestettäessä ja toteutettaessa käytettävää asiakaskorttia, johon sisältyy sähköisessä asioinnissa ja muissa sähköisissä sovelluksissa tarvittava tekninen osa;

4) *sosiaali- ja terveydenhuollon omaneuvoajalla*, jäljempänä omaneuvoja, henkilöä, jonka asiakas on valinnut sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujensa ja etuuksiensa toteuttamiseen osallistuvista sosiaali- tai terveydenhuollon työntekijöistä tai viranhaltijoista avustamaan, edistämään ja seuraamaan palvelujen saumatonta toteutumista;

5) *viitetiedolla* tietoa siitä, että mainitussa sosiaali- tai terveydenhuollon toiminnallisen yksikön sähköisessä asiakasrekisterissä tai

osarekisterissä on tietynä ajankohtana tallennettua rekisterinpitäjän toiminnassa syntyneitä kyseessä olevaa asiakasta koskevia henkilötietoja;

6) *viitetietokannalla* 5 kohdassa tarkoitettujen viitetietojen ja niiden luovuttamista koskevien suostumusten muodostamaa sosiaali- tai terveydenhuollon asiakasrekisterin osarekisteriä, johon talletetaan myös lokitiedot;

7) *palveluketjusuunnitelmalla* asiakkaan yhden tai useamman saumattoman palveluketjun toteuttamiseksi ja seuraamiseksi laadittua yksilöllistä suunnitelmaa;

8) *palveluketjutunnuksella* merkintää, joka osoittaa, mihin saumattomaan palveluketjuun kyseinen palvelutapahtuma liittyy; sekä

9) *suostumuksella* henkilölle annettuun riittävään tietoon perustuvaa, vapaaehtoista, yksilöityä, tietoista ja todennettavissa olevaa tahdonilmaisua, jolla henkilö hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.

2 luku

Omaneuvoja

4 §

Omaneuvojalpalvelujen järjestäminen ja niistä tiedottaminen

Kokeilussa mukana oleva kunta tai kuntayhtymä voi järjestää omaneuvojalpalveluita sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kunnan ja kuntayhtymän on tiedotettava tällaisten palvelujen sisällöstä ja järjestämisestä sekä huolehdittava siitä, että asiakkailla on mahdollisuus saada riittävät tiedot omaneuvojalpalveluiden käyttöönotosta.

5 §

Omaneuvojan edellytykset

Omaneuvojana voi toimia kunnan tai kuntayhtymän taikka kunnan tai kuntayhtymän kanssa ostopalvelusopimuksen tehneen sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan palveluksessa oleva sosiaali- tai terveydenhuollon tehtäviä suorittava työntekijä tai viranhaltija, jolla on riittäväksi katsottava kokemus ja koulutus. Omaneuvojana voi myös toimia kunnan tai kuntayhtymän kanssa ostopalvelusopimuksen tehnyt itsenäinen amma-

tinharjoittaja, jolla on riittäväksi katsottava kokemus ja koulutus.

6 §

Omaneuvojan tehtävät ja oikeus tietojen saantiin

Omaneuvojan tehtävänä on:

1) huolehtia siitä, että asiakas saa tarvittavat tiedot sosiaali- ja terveydenhuollosta ja muusta sosiaaliturvasta;

2) selvittää, onko asiakkaalle tarpeen laatia palveluketjusuunnitelma tai muuttaa sitä;

3) seurata asiakkaan saumattoman palveluketjun ja palveluiden toteutumista;

4) edistää palveluiden toteutumista ja taroituksenmukaista järjestämistä olemalla tarvittaessa yhteydessä asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja muuta sosiaaliturvaa järjestäviin ja toteuttaviin viranomaisiin, palvelujen tuottajiin, laitoksiin ja alan asiantuntijoihin;

5) pitää tarpeen mukaan yhteyttä asiakkaaseen;

6) raportoida vuosittain havaitsemistaan palveluketjuun liittyvistä asioista kunnan tai kuntayhtymän asianomaisille toimielimille;

7) muut omaneuvojasopimukseen sisältyvät tehtävät.

Omaneuvojalla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada tehtävänsä suorittamiseksi tarpeellisia asiakasta koskevia tietoja tämän antamalla kirjallisella 3 §:n 9 kohdassa tarkoitettulla suostumuksella.

7 §

Omaneuvojan valitseminen

Asiakas päättää omaneuvojan palveluiden käytöstä ja valitsee omaneuvojojansa 5 §:ssä asetetut edellytykset täyttävistä hänen sosiaali- tai terveydenhuoltonsa toteuttamiseen osallistuvista henkilöistä, joiden tehtäviin kuuluu omaneuvojana toimiminen. Ennen omaneuvojan valitsemista asiakasta on informoitava omaneuvojan valitsemisesta, tehtävistä ja tiedonsaannista, sopimuksen kestosta sekä mahdollisuudesta luopua omaneuvojojalpalveluista.

8 §

Omaneuvojasopimus

Kun asiakas on valinnut omaneuvojan,

laaditaan omaneuvojojalpalvelujen tarkemmasta toteuttamisesta kirjallinen sopimus, jonka asiakas ja omaneuvoja allekirjoittavat.

Jos asiakkaalle on laadittu tai laaditaan muun lain tai noudatetun käytännön perusteella palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma tai tämän lain mukainen palveluketjusuunnitelma, voidaan tieto omaneuvojasopimuksen olemassaolosta liittää kyseisen suunnitelman yhteyteen.

Asiakas voi milloin tahansa kirjallisesti ilmoittaa luopuvansa omaneuvojojalpalveluiden käyttämisestä, jolloin sopimuksen voimassaolo päättyy. Erityisestä syystä asiakkaan kanssa neuvoteltuaan omaneuvojojalpalveluita järjestävä kunta tai kuntayhtymä voi todeta omaneuvojasopimuksen päättyneeksi. Tieto omaneuvojasopimuksen päättymisestä merkitään välittömästi asiaa koskeviin asiakirjoihin sekä viitetietokantaan.

9 §

Työnantajan omaneuvojojalpalvelut

Kokeiluun osallistuva työterveyshuoltolain (743/1978) 1 §:n 1 momentissa tarkoitettu työnantaja voi järjestää omaneuvojojalpalveluita osana työnantajan itse järjestämää työterveyshuoltoa noudattamalla soveltuvin osin, mitä 4—8 §:ssä säädetään omaneuvojojasta.

3 luku

Palveluketjusuunnitelma

10 §

Palveluketjusuunnitelman laatiminen

Yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa laaditaan hänen palvelujensa ja etuuksiensa saumattoman toteutumisen varmistamiseksi palveluketjusuunnitelma, jos kokeilun piiriin kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon työntekijä tai viranhaltija arvioi hänen palvelutarpeensa sekä tosiasiallisen hoidon ja huollon toteuttamisen sitä edellyttävän. Suunnitelmaa on tarvittaessa muutettava yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa.

Palveluketjusuunnitelman laatimiseen ja muuttamiseen osallistuvat myös muut asiakkaan etuuksien ja palveluiden toteuttamisesta vastuussa olevat sosiaali- tai terveydenhuollon sekä muun sosiaaliturvan työntekijät ja viranhaltijat siten kuin asiakkaan kanssa sovitaan.

Jos asiakas on tehnyt omaneuvojasopimuksen, osallistuu myös omaneuvoja palveluketju-suunnitelman laadintaan ja muuttamiseen.

Jos asiakkaalle on laadittu palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma muun lain tai noudatetun käytännön perusteella, voidaan palveluketjusuunnitelmaa laadittaessa ottaa huomioon kyseinen suunnitelma saumattoman palveluketjun toteuttamisen edellyttämällä tavalla.

11 §

Palveluketjusuunnitelman tallettaminen ja tietojenvaihto

Palveluketjusuunnitelmaa ja siihen tehtyjä muutoksia koskevat tiedot talletetaan niiden sosiaali- tai terveydenhuollon rekisterinpitäjien asiakasrekistereihin, joiden edustaja on osallistunut suunnitelman laatimiseen tai muuttamiseen.

Palveluketjusuunnitelman laatimisessa ja muuttamisessa tarvittava tietojenvaihto edellyttää asiakkaan antamaa kirjallista 3 §:n 9 kohdassa tarkoitettua suostumusta.

4 luku

Sosiaaliturvakortti

12 §

Sosiaaliturvakortin myöntäminen

Kansaneläkelaitos myöntää hakemuksesta sosiaaliturvakortin 16 vuotta täyttäneelle henkilölle, joka asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) perusteella voidaan katsoa Suomessa asuvaksi.

Kansaneläkelaitos hankkii sosiaaliturvakortin tekniseen osaan varmenteen. Varmentajan ja varmenteen tulee täyttää sähköisestä asiointista hallinnossa annetun lain (1318/1999) 4—7 §:ssä säädetty vaatimukset ottaen huomioon myös mitä mainitun lain 34 §:ssä säädetään.

13 §

Sosiaaliturvakortin hakeminen

Sosiaaliturvakorttia koskeva hakemus on jätettävä henkilökohtaisesti Kansaneläkelaitokselle. Sosiaaliturvakortti on myös noudet-

tava henkilökohtaisesti. Kansaneläkelaitoksen tulee todeta luotettavasti hakijan henkilöllisyys sekä hakemusta jätettäessä että sosiaaliturvakorttia noudettaessa.

Kansaneläkelaitoksen on selvitettävä hakijalle kortin käyttömahdollisuudet ja mahdollisen peruuttamisen vaikutukset.

Kun Kansaneläkelaitos luovuttaa myöntämänsä uuden sosiaaliturvakortin, aikaisempi sosiaaliturvakortin antamispäätös raukeaa ja sosiaaliturvakortin voimassaolo päättyy. Hakijan on tällöin luovutettava Kansaneläkelaitokselle aikaisempi sosiaaliturvakortti, jos se on hänen hallussaan.

14 §

Sosiaaliturvakortin käyttö

Sosiaaliturvakortilla henkilö voidaan todentaa sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan tosiasialliseen toteuttamiseen liittyvissä sähköisissä sovelluksissa. Sosiaaliturvakortilla henkilö voidaan todentaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan varmennetussa sähköisessä asiointissa. Henkilö voi sosiaaliturvakortin avulla tarvittaessa sähköisesti allekirjoittaa ja salata lähettämänsä asiakirjat ja viestit. Sosiaaliturvakorttia voidaan käyttää lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon ja muun sosiaaliturvan palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitamisen edellyttämään todentamiseen.

15 §

Sosiaaliturvakorttiin merkittävät tiedot

Sosiaaliturvakorttiin merkitään henkilön sukunimi ja etunimet, henkilötunnus, tieto siitä, onko henkilöllä oikeus sairausvakuutuslain (364/1963) 9 §:ssä tarkoitettuihin erityiskorvattaviin lääkkeisiin tai merkittävien ja kalliiden lääkkeiden peruskorvaukseen, sekä kuuluuko hän työpaikkakassaan samoin kuin sosiaaliturvakortin voimassaoloaika ja sairausvakuutuksen voimassaoloaika määräaikaista vakuutetulle. Sosiaaliturvakortissa tulee olla myös henkilön nimikirjoitus ja valokuva. Henkilön suostumuksella voidaan korttiin merkitä muitakin Kansaneläkelaitoksen hyväksymiä tietoja.

Sosiaaliturvakortin teknisessä osassa tulee olla sähköisestä asiointista hallinnossa annetun lain 5 §:ssä tarkoitettut varmenteen sisältämät tiedot, sosiaaliturvakortin käytön edel-

lyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot, tieto kortinhaltijan käyttämästä kielestä sekä välttämättömät tekniset tiedot. Sosiaaliturvakorttiin merkitään myös tieto varmenteen myöntäjästä. Sosiaaliturvakorttiin voidaan kortinhaltijan pyynnöstä tallettaa lisäksi sosiaali- tai terveydenhuoltoon taikka muuhun sosiaaliturvaan liittyviä tietoja ja teknisiä sovelluksia.

16 §

Sosiaaliturvakortin peruuttaminen ja poisottaminen

Sosiaaliturvakortti peruutetaan, jos henkilö, jolle kortti on annettu, sitä pyytää.

Sosiaaliturvakortti voidaan peruuttaa, jos

- 1) se on turmeltunut;
- 2) sen merkintöjä tai tietoja on muutettu;
- 3) se on kadonnut tai anastettu;
- 4) sitä käyttää oikeudettomasti muu kuin se, jolle sosiaaliturvakortti on annettu; tai

5) henkilöä ei asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain perusteella voida enää katsoa Suomessa asuvaksi.

Päätöksen sosiaaliturvakortin peruuttamisesta tekee Kansaneläkelaitos. Kansaneläkelaitoksen on selvítettävä kortinhaltijalle peruuttamisen vaikutukset. Peruuttamispäätöksen tehtyään Kansaneläkelaitos ilmoittaa siitä varmentajalle varmenteen peruuttamista varten ja jos mahdollista, ottaa pois peruutetun sosiaaliturvakortin. Kansaneläkelaitoksen on hävitettävä hallussaan olevat peruutetut sosiaaliturvakortit.

17 §

Sosiaaliturvakortin avulla tapahtuva sähköinen allekirjoittaminen

Tässä laissa tai muussa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muun sosiaaliturvan lainsäädännössä edellytettyyn kirjalliseen, allekirjoitettuun asiakirjaan rinnastetaan sosiaaliturvakortin avulla sähköisesti allekirjoitettu asiakirja.

18 §

Sosiaaliturvakorttirekisteri

Kansaneläkelaitos pitää rekisteriä sosiaaliturvakorteista.

Rekisteriin merkitään 15 §:ssä tarkoitetut tiedot sosiaaliturvakortin hakijasta, tieto myönnetyistä varmenteista sekä tieto kortin myöntämisen ja luovuttamisen ajankohdasta. Rekisteriin merkitään kortin voimassaoloaika sekä 16 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa tiedot sosiaaliturvakortin peruuttamisesta ja poisottamisesta.

19 §

Sosiaaliturvakortin voimassaoloaika

Sosiaaliturvakortti on voimassa kolme vuotta.

5 luku

Sosiaali- ja terveydenhuollon viitetietokantajärjestelmä

20 §

Viitetietokannan käyttötarkoitus

Viitetietokannan käyttötarkoituksena on asiakkaan saumattoman palveluketjun edistäminen nopeuttamalla asiakastietojen hakua ja luovuttamista sekä helpottamalla asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamista sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä muuta sosiaaliturvaa järjestettäessä ja toteutettaessa.

21 §

Viitetietojen käsittely

Viitetiedot luo ja tallettaa viitetietokantaan sekä luovuttaa ja muuten käsittelee kukin kokeilun piiriin kuuluva sosiaali- tai terveydenhuollon rekisterinpitäjä omalta osaltaan. Näitä tehtäviä voidaan suorittaa myös kokeilun piiriin kuuluvan sosiaali- tai terveydenhuollon rekisterinpitäjän lukuun kirjallisen toimeksiantosopimuksen perusteella.

Viitetietokantaan tallettavista tiedoista ja niiden käyttötarkoituksesta sekä tietojen luovuttamisen edellytyksistä ja muusta käsittelystä tulee informoida asiakasta.

22 §

Viitetietokantaan talletettavat tiedot

Viitetietona talletetaan viitetietokantaan asiakkaan nimi, henkilötunnus, palveluketju-

tunnukset, tiedon sijaintipaikka, yleisluonteinen kuvaus viitetiedon osoittamasta tiedosta, viitetiedon tallettamisaika sekä viitetietokannan toiminnan edellyttämät tekniset tiedot.

Viitetietokantaan talletetaan myös asiakkaan suostumukset viitetietojen luovuttamiseen sekä viitetietojen käyttö- ja luovutustiedot (lokitiedot).

23 §

Viitetietojen salassapito ja luovuttaminen

Viitetietokantaan talletetut viitetiedot ovat salassa pidettäviä siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään. Viitetietoja voidaan luovuttaa vain tässä laissa säädetyillä perusteilla.

Viitetietoja voidaan salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa:

1) asiakkaan tämän lain 3 §:n 9 kohdan mukaisella kirjallisella suostumuksella;

2) tieteellistä tutkimusta ja tilastointia varten sen mukaan kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään;

3) potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 13 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa asiakkaan suostumusta ei voida saada.

Tieto viitetietojen luovuttamisesta 2 momentin 3 kohdan perusteella tulee kirjata viitetietokantaan samoin kuin tietojen luovuttamisen peruste. Asiakasta tulee informoida luovutuksesta heti kun se on mahdollista.

24 §

Viitetietokannan käyttö- ja luovutustietojen tarkastusoikeus

Sen lisäksi mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta, asiakkaalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tietää, kuka on käyttänyt tai kenelle on luovutettu häntä koskevia viitetietoja sekä mikä on ollut käytön tai luovutuksen peruste. Rekisterinpitäjä saa periaatietojen antamisesta korvauksen vain henkilötietolain 26 §:n 3 momentissa säädetyin edellytyksin.

Edellä 1 momentissa säädetyin käyttö- ja luovutustietojen tarkastusoikeuden toteuttami-

sesta on soveltuvin osin voimassa, mitä henkilötietolaissa säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta.

6 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Asiakkaan puhevallan käyttäminen eräissä tilanteissa

Jos asiakkaalla ei ole edellytyksiä arvioida suostumuksensa merkitystä, saa hänen saumattoman hoito- ja palveluketjunsä toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja antaa hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai läheisensä kirjallisen suostumuksensa perusteella ellei tietojen antaminen ole selvästi vastoin asiakkaan tahtoa tai etua.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan palveluketjusuunnitelman laatimiseen tai muuttamiseen, suunnitelma on laadittava tai muutettava, jos mahdollista, yhteisymmärryksessä asiakkaan laillisen edustajan, hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa.

Jos asiakas ei itse kykene osallistumaan omaneuvojasopimuksen solmimiseen, asiakkaan puhevaltaa omaneuvojasopimukseen liittyvissä asioissa voi käyttää hänen laillinen edustajansa, omaisensa tai muu läheisensä.

Edellä 1, 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa asiakkaan puhevaltaa käyttävällä on oikeus salassapitovelvollisuuden estämättä saada suostumuksen antamista, palveluketjusuunnitelman laatimista tai muuttamista taikka omaneuvojasopimukseen liittyvää puhevallan käyttämistä varten välttämättömät asiakasta koskevat tiedot.

26 §

Tekninen käyttöyhteys

Viitetietokannan ja toiminnallisen yksikön asiakasrekisterin tietoja voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla, jos tietojen luovuttamiselle laissa säädetyt edellytykset täyttyvät ja jos tietojen luovutuksensaaja esittää selvityksen siitä, että tietojen käytöstä ja suojaamisesta voidaan huolehtia henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla.

27 §

Omanuovojapalveluiden ja sosiaaliturvakortin maksullisuus

Tämän lain 2 luvussa tarkoitetut omanuovojapalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Sosiaaliturvakortti on maksullinen. Kansaneläkelaitos määrää valtion maksuperustelain (150/1992) 10 §:n mukaisesti sosiaaliturvakortista perittävästä maksusta. Sosiaaliturvakortti on kuitenkin sitä ensi kertaa haettaessa maksuton 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuille kunnan asukkaille.

28 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 23 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

29 §

Muutoksenhaku

Tämän lain 4 luvussa tarkoitettuun Kansaneläkelaitoksen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta tarkastuslautakunnalta ja tarkastuslautakunnan päätökseen tyytymätön vakuutusosoikeudelta.

Valituskirjelmä on toimitettava Kansaneläkelaitokselle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon.

Kansaneläkelaitoksen päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

7 luku

Voimaantulosäännökset

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä loka-kuuta 2000.

Tämä laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 2003 saakka. Sosiaali- ja terveysministeriö voi viimeistään 30 päivänä marraskuuta 2000 saapuneen hakemuksen perusteella päättää 2 §:n 2 momentissa säädetystä kokeilun laajentamisesta.

Tämän lain voimassaolon päättymisen jälkeen tiedot omanuovojasopimuksista, palveluketjusuunnitelmista ja suostumuksista talletetaan asianomaisen rekisterinpitäjän asiakasrekisteriin. Omanuovojasopimukset säilytetään 10 vuotta ja palveluketjusuunnitelmat ja suostumukset yhtä kauan kuin muut vastaavat asiakasrekisteriin talletetut tiedot. Viitetiedot hävitetään 10 vuoden kuluttua tämän lain voimassaolon päättymisestä.

Jos sosiaaliturvakortin voimassaoloaika päättyy tämän lain voimassaolon päättymisen jälkeen, voidaan sosiaaliturvakorttia käyttää sairausvakuutusasetuksen (473/1963) 13 §:ssä tarkoitettuna sairausvakuutuskorttina korttiin merkityn ajan. Tämän lain voimassaolon päättymisen jälkeen sosiaaliturvakorttirekisterissä olevat tiedot liitetään Kansaneläkelaitoksen mainituista sairausvakuutuskorteista pitämään rekisteriin.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

N:o 812

Laki

sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa.

2 §

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön

Tätä lakia sovelletaan sekä viranomaisen

että yksityisen järjestämään sosiaalihuoltoon, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä.

Kunnan velvollisuus järjestää sosiaalihuoltoa ja osoittaa siihen voimavaroja määräytyy sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *asiakkaalla* sosiaalihuoltoa hakevaa tai käyttävää henkilöä;

2) *sosiaalihuollolla* sosiaalihuoltolain (710/1982) 17 §:ssä mainittuja sosiaalipalveluja, tukitoimia, toimeentulotukea, elatustukea sekä mainittuihin palveluihin ja etuuksiin liittyviä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön tai perheen

sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä; sekä

3) *asiakirjalla* viranomaisen ja yksityisen järjestämään sosiaalihuoltoon liittyvää, viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 5 §:n 1 ja 2 momentissa mainittua asiakirjaa, joka sisältää asiakasta tai muuta yksityistä henkilöä koskevia tietoja.

2 luku

Asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet

4 §

Oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun

Asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan.

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkiensä ja kulttuuritaustansa.

5 §

Asiakkaan oikeus saada selvitys toimenpidevaihtoehtoista

Sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan.

Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Jos sosiaalihuollon henkilöstö ei hallitse asiakkaan käyttämää kieltä taikka asiakas ei aisti- tai puhevian tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta.

Jos on kysymys asiasta, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, on tulkitsemisesta ja kääntämisestä huolehdittava siten kuin hallintomenettelylain (598/1982) 22 §:ssä säädetään.

6 §

Päätös tai sopimus sosiaalihuollon järjestämisestä

Sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen tai yksityistä sosiaalihuoltoa järjestettäessä sosiaalihuollon toteuttajan ja asiakkaan väliseen kirjalliseen sopimukseen.

7 §

Palvelu- ja hoitosuunnitelma

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa sekä 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa taikka asiakkaan ja hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa. Suunnitelman sisällöstä ja asiaan osallisista on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

8 §

Itsemääräämisoikeus ja osallistuminen

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan.

Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

Asiakkaan kuulemisesta ennen häntä koskevan päätöksen tekemistä säädetään hallintomenettelylaissa.

Asiakkaan tahdosta riippumattomista toimenpiteistä sekä asiakkaan hoitoon tai huoltoon liittyvistä pakotteista ja rajoituksista sekä niitä koskevasta päätöksentekomenettelystä sosiaalihuollossa on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

9 §

Itsemääräämisoikeus erityistilanteissa

Jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvittävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.

Jos täysi-ikäinen asiakas on henkilöään tai varallisuuttaan koskevassa asiassa ilmeisen edunvalvonnan tarpeessa, tulee sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen tehdä holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 91 §:ssä tarkoitettu ilmoitus holhousviranomaiselle edunvalvojan määräämiseksi asiakkaalle.

10 §

Alaikäisen asiakkaan asema

Alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvittävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla.

Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.

Jos alaikäisen henkilöä koskevassa yksittäisessä sosiaalihuollon asiassa on perusteltu syy olettaa, että huoltaja ei voi puolueettomasti valvoa lapsen etua, tulee sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetun toimielimen tehdä holhoustoimesta annetun lain 72 §:ssä tarkoitettu hakemus tai 91 §:ssä tarkoitettu ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi alaikäiselle, jos se on tärkeää alaikäisen edun turvaamiseksi. Alaikäisen toivomukset ja mielipide asiassa on selvittävä 1 momentissa tarkoitetulla tavalla.

11 §

Tietojen antaminen asiakkaalle tai hänen edustajalleen

Asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa oikeus saada tieto asianosaisena ja oikeus saada tieto asiakasta itseään koskevasta asiakirjasta määräytyy siten kuin viranomaisen

toiminnan julkisuudesta annetun lain 3 luvussa säädetään. Menettelystä, jota noudatetaan tiedon antamisessa, säädetään mainitun lain 4 luvussa ja muutoksenhausta sen 33 §:ssä.

Asiakkaan oikeudesta tarkastaa häntä itseään koskevat sosiaalihuollon henkilörekisteriin talletetut tiedot säädetään henkilötietolaissa (523/1999).

Alaikäinen voi ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu painavasta syystä kieltää antamasta itseään koskevia tietoja lailliselle edustajalleen, jollei se ole selvästi alaikäisen edun vastaista. Jos alaikäinen tai hänen laillinen edustajansa ovat asianosaisena sosiaalihuoltoa koskevassa asiassa, laillisella edustajalla on kuitenkin oikeus tiedonsaantiin siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:ssä säädetään.

12 §

Asiakkaan ja hänen edustajansa tietojenantovelvollisuus

Asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa on annettava sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitettulle toimielimelle ne tiedot, joita tämä tarvitsee sosiaalihuollon järjestämisessä ja toteuttamisessa.

Asiakkaalle on annettava tieto siitä, mistä muualta ja mitä häntä koskevia tietoja voidaan suostumuksesta riippumatta hankkia. Asiakkaalle on varattava tilaisuus tutustua muualta hankittuihin tietoihin samoin kuin tilaisuus antaa asiassa tarpeellista selvitystä.

13 §

Informointi tietojen käsittelystä

Ennen kuin asiakas tai hänen edustajansa antaa sosiaalihuollon järjestäjälle ja toteuttajalle tietoja, hänellä on oikeus saada tietää, miksi hänen antamiaan tietoja tarvitaan, mihin tarkoitukseen niitä käytetään, mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan sekä minkä henkilötietolaissa tarkoitetun rekisterinpitäjän henkilörekisteriin tiedot talletetaan.

Asiakkaalle ja hänen lailliselle edustajalleen on annettava tieto siitä, miten hän voi käyttää henkilötietolaissa tarkoitettuja oikeuksiaan, jollei asiakas ole jo saanut tätä tietoa.

3 luku

Salassapito, vaitiolovelvollisuus ja salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

14 §

Asiakirjasalaisuus

Sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai muusta yksityisestä henkilöstä, ovat salassa pidettäviä.

Salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi.

Asiakirjan salassapidon lakkaamisesta sosiaalihuollossa on voimassa, mitä siitä säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 31 §:ssä.

15 §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Sosiaalihuollon järjestäjä tai tuottaja taikka niiden palveluksessa oleva samoin kuin sosiaalihuollon luottamustehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan sosiaalihuollon tehtävissä toimiessaan tietoonsa saamaansa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ei saa paljastaa senkään jälkeen, kun toiminta sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan palveluksessa tai tehtävän hoitaminen niiden lukuun on päättynyt.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös sitä, joka harjoittelijana tai muutoin toimii sosiaalihuollon järjestäjän tai tuottajan toimeksiannosta tai sen lukuun taikka joka on saanut salassa pidettäviä tietoja lain tai lain nojalla annetun luvan nojalla, jollei laista tai sen nojalla annetusta luvasta muuta johdu. Asiakas, hänen edustajansa tai avustajansa ei saa ilmaista sivullisille asiakkuuden perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asiakasta itseään.

Edellä 1 tai 2 momentissa tarkoitettu henkilö ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Asiakas, hänen edustajansa tai avustajansa saa kuitenkin käyttää muitakin kuin häntä itseään koskevia tietoja, kun

kysymys on sen oikeuden, edun tai velvollisuuden hoitamista koskevasta asiasta, johon asiakkaan tiedonsaantioikeus on perustunut.

16 §

Suostumus tietojen antamiseen

Salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa tietoja asiakkaan nimenomaisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään. Milloin asiakkaalla ei ole edellytyksiä arvioida annettavan suostumuksen merkitystä, tietoja saa antaa hänen laillisen edustajansa suostumuksella. Tietoja ei kuitenkaan saa antaa alaikäisen asiakkaan laillisen edustajan suostumuksella, jos edustajalla itsellään ei ole oikeutta tiedon saantiin 11 §:n 3 momentissa tarkoitettusta syystä.

17 §

Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan hoidon ja huollon turvaamiseksi

Jos 16 §:ssä tarkoitettua suostumusta ei voida saada taikka jos asiakas tai hänen laillinen edustajansa nimenomaisesti kieltää tiedon luovuttamisen, sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa antaa asiakirjasta salassapitovelvollisuuden estämättä tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan hoidon, huollon tai koulutuksen tarpeen selvittämiseksi, hoidon, huollon tai koulutuksen järjestämiseksi tai toteuttamiseksi taikka toimeentulon edellytysten turvaamiseksi. Tietoja saa kuitenkin antaa vain, jos:

1) se, jota asiakirja koskee, on hoidon tai huollon ilmeisessä tarpeessa terveytensä, kehityksensä tai turvallisuutensa vaarantumisen vuoksi eikä hoidon tai huollon tarvetta muutoin voida selvittää taikka hoidon tai huollon toimenpiteitä toteuttaa;

2) tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi; tai

3) tieto on tarpeen asiakkaan välttämättömien etujen ja oikeuksien turvaamiseksi eikä asiakkaalla itsellään ole edellytyksiä arvioida asian merkitystä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa tietoja saa antaa toiselle sosiaalihuollon viranomaiselle, sen toimeksiannosta sosiaalihuollon tehtäviä suorittavalle henkilölle tai yhteisölle sekä muulle viranomaiselle.

Yksityisesti sosiaalihuoltoa järjestävälle taikka yksityiselle terveydenhuollon toimintayksikölle tai ammattihenkilölle sosiaalihuol-

lon järjestäjä tai toteuttaja saa antaa tietoja 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa kuitenkin vain siinä määrin kuin se on välttämätöntä asiakkaan välittömän hoidon tai huollon toteuttamiseksi tai muusta tähän rinnastettavasta syystä.

Lisäksi sosiaalihuollon viranomaisen saa 1 momentin 1—3 kohdassa säädettyillä edellytyksillä antaa tietoja asiakkaan lailliselle edustajalle taikka muulle henkilölle tai yhteisölle, jolle tiedon antaminen on välttämätöntä asiakkaan tahdon tai sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi taikka sosiaalihuollon toimenpiteen toteuttamiseksi.

18 §

Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan suostumuksesta riippumatta eräissä muissa tilanteissa

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai henkilötietolaissa säädetään, sosiaalihuollon järjestäjä tai toteuttaja saa, jos se on välttämätöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi, antaa tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta asiakkaan tai tämän laillisen edustajan suostumuksesta riippumatta tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle asiassa, jossa sosiaalihuollon viranomaiselle on laissa säädetty oikeus tai velvollisuus panna asia vireille taikka osallistua vireillä olevan asian käsittelyyn tai toimeenpanoon antamalla lausunto tai selvitys taikka muulla vastaavalla tavalla. Lisäksi tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa sosiaalietuuksia käsittelevälle viranomaiselle tai laitokselle etuutta koskevan väärinkäytöksen selvittämiseksi, jos väärinkäytöstä on perusteltua syytä epäillä.

Sosiaalihuollon järjestäjän tai toteuttajan tulee pyydettyessä antaa asiakkaan tai tämän laillisen edustajan suostumuksesta riippumatta tieto salassa pidettävästä asiakirjasta poliisille, syyttäjäviranomaiselle ja tuomioistuimelle, jos se on tarpeen sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta säädetään ilmoitusvelvollisuus rikoslain (39/1889) 15 luvun 10 §:ssä, taikka jonka enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta.

Salassa pidettävästä asiakirjasta saa antaa oma-aloitteisestikin tiedon, kun epäillään edellä 2 momentissa tarkoitettua rikosta taikka silloin, kun epäillään jonkun syyllistyneen siinä mainittua vähäisempään rikokseen, jos

sosiaalihuollon järjestäjä ja toteuttaja arvioi sen olevan välttämätöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Sosiaalihuollon viranomaisen saa 1—3 momentissa tarkoitettujen tapausten lisäksi antaa tiedon salassa pidettävästä asiakirjasta, jos se on välttämätöntä tarkistettaessa sosiaalihuollon viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi olennaisen tärkeää tietoa tilanteissa, joissa viranomaisella itsellään on oikeus saada tieto.

19 §

Vaitiolovelvollisuudesta poikkeaminen ja sen lakkaaminen

Mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai tässä laissa säädetään asiakirjasalaisuuden lakkaamisesta tai siitä poikkeamisesta, koskee soveltuvin osin myös vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvaa tietoa.

4 luku

Sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta salassa pidettäviin tietoihin ja virka-apuun

20 §

Velvollisuus antaa sosiaalihuollon viranomaiselle salassapidettäviä tietoja

Valtion ja kunnan viranomaisen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, koulutuksen järjestäjä, sosiaalipalvelun tuottaja, terveyden- ja sairaudenhoitotoimintaa harjoittava yhteisö tai toimintayksikkö sekä terveydenhuollon ammattihenkilö ovat velvollisia antamaan sosiaalihuollon viranomaiselle sen pyynnöstä makсутta ja salassapitosäännösten estämättä halussaan olevat sosiaalihuollon asiakassuhteeseen olennaisesti vaikuttavat tiedot ja selvitykset, jotka viranomaiselle laissa säädetyn tehtävän vuoksi ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvollisuus koskee myös rahalaitosta, jos sosiaalihuollon viranomaisen ei saa riittäviä tietoja ja

selvityksiä edellä mainituilta tahoilta ja jos on perusteltua syytä epäillä asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Pyyntö tulee esittää kirjallisena rahalaitokselle ja pyynnön esittämistä koskevan päätöksen on oikeutettu teemmään sosiaalihuoltolain 6 §:ssä tarkoitetun toimielimen määräämä sosiaalihuollon viranhaltija. Ennen kuin pyyntö tehdään rahalaitokselle, on asiakkaalle annettava siitä tieto.

21 §

Tietojen luovuttaminen teknisen käyttöyhteyden avulla

Sosiaalihuollon viranomaisiin voi saada veroviranomaisilta ja kansaneläkelaitokselta teknisen käyttöyhteyden avulla näiden henkilörekistereissä olevia edellä 20 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä henkilötietoja asiakkaan suostumuksesta riippumatta maksun määräämistä ja tietojen tarkistamista varten. Sosiaalihuollon viranomaisiin tulee etukäteen ilmoittaa asiakkaalle tästä mahdollisuudesta.

Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän viranomaisiin on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

22 §

Sosiaalihuollon viranomaisiin oikeus saada virka-apua

Sosiaalihuollon viranomaisiin on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaisiin virka-aputehtävien edellyttämät tiedot.

5 luku

Muistutus ja sosiaaliasiamies

23 §

Muistutus

Asiakkaalla on oikeus tehdä muistutus kohtelustaan sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle

viranhaltijalle. Muistutukseen on vastattava kohtuullisessa ajassa sen tekemisestä.

Muistutuksesta annettuun vastaukseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Muistutuksen tekeminen ei rajoita asiakkaan oikeutta hakea muutosta siten kuin siitä erikseen säädetään. Muistutuksen tekeminen ei myöskään vaikuta asiakkaan oikeuteen kannella asiastaan sosiaalihuoltoa valvoville viranomaisiin.

24 §

Sosiaaliasiamies

Kunnan on nimettävä sosiaaliasiamies. Kahdella tai useammalla kunnalla voi olla yhteinen sosiaaliasiamies.

Sosiaaliasiamiehen tehtävänä on:

1) neuvoa asiakkaita tämän lain soveltamiseen liittyvissä asioissa;

2) avustaa asiakasta 23 §:n 1 momentissa tarkoitettussa asiassa;

3) tiedottaa asiakkaan oikeuksista;

4) toimia muutenkin asiakkaan oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi; sekä

5) seurata asiakkaiden oikeuksien ja aseman kehitystä kunnassa ja antaa siitä selvitys vuosittain kunnanhallitukselle.

6 luku

Erinäiset säännökset

25 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

26 §

Asiakirjojen käsitteleminen ja säilyttäminen

Sosiaali- ja terveysministeriö voi tarvittaessa antaa yleisiä ohjeita asiakastietojen käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyvistä menettelyistä.

27 §

Tietosuojaa ja virka-apua koskevien säännösten soveltamisala

Mitä 3 ja 4 luvussa säädetään sosiaalivi-

ranomaisen oikeudesta saada ja luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sekä virka-avusta, koskee myös sosiaalihoitolain 3 §:ssä mainittuja sosiaalihuollon ohjauksesta ja valvonnasta vastaavia viranomaisia niiden hoitaessa yksittäistä henkilöä koskevia ja valvontaan liittyviä tehtäviään.

Mitä 1 momentissa sekä 3 ja 4 luvussa säädetään, koskee soveltuvien osin myös yhteistyötä sellaisten ulkomaisten tahojen kanssa, jotka hoitavat mainituissa säännöksissä tarkoitettuja tehtäviä. Salassa pidettäviä tietoja luovutettaessa on tällöin erityisesti pyrittävä varmistumaan siitä, että niitä käytetään vain tämän lain edellyttämiin tarkoituksiin ja että niiden suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Mitä edellä tässä laissa säädetään salassapitovelvoitteista ja niistä poikkeamisesta sosiaalihuollossa, koskee myös sitä, joka on saanut salassapidettävän tiedon edellä 3 ja 4 luvussa ja tässä pykälässä tarkoitetuissa tapauksissa.

Kun tuomioistuimessa ilmaistaan tämän lain mukaan salassapidettävä tieto, suullinen käsittely on tarpeellisin osin toimitettava yleisön läsnäolematta sekä oikeudenkäyntiaineisto pidettävä salassa siten kuin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/1984) 9 §:n 2 momentissa säädetään. Menettelyssä noudetaan soveltuvien osin, mitä mainitussa laissa säädetään.

28 §

Merkintä tietojen hankinnasta tai antamisesta

Sosiaalihuollon järjestäjän ja toteuttajan on tehtävä asiakirjaan merkintä, kun tietoja han-

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

kitaan ulkopuolisilta tai annetaan 16—22 tai 27 §:n nojalla.

29 §

Rangaistusvastuu

Rangaistus 14 §:ssä tarkoitetun asiakirjan salassa pitämistä koskevan velvollisuuden sekä 15 §:ssä tarkoitetun vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka rikkoo 20 §:ssä tai 22 §:n 2 momentissa tarkoitetun tiedonantovelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 2 momentissa tarkoitetusta teosta, jollei sosiaalihuollon viranomainen ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

7 luku

Voimaantulosäännökset

30 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Tasavallan Presidentti
TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 813

L a k i**sosiaalihuoltolain muuttamisesta**

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 39 §:n 3 momentti sekä 40 ja 56—58 §, sellaisina kuin niistä ovat 40 § osaksi laissa 736/1992 ja 58 § osaksi laissa 665/1995,
muutetaan 12 §, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 736/1992, sekä
lisätään 10 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 736/1992, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

10 §

Jokaisen kunnan käytettävissä tulee olla sellaisen asiakastyöhön osallistuvan viranhaltijan palveluja, jolla on sosiaalityöntekijän ammatillinen kelpoisuus.

tarkoitettu toimielin on tehtävään määrännyt, on oikeus toimielimien vahvistamien perusteiden ja yleisten ohjeiden mukaisesti toimielimien puolesta päättää kiireellisissä tapauksissa tahdosta riippumattoman huollon antamisesta ja siihen liittyvistä muista toimenpiteistä ja näissä tapauksissa käyttää toimielimien puhevaltaa itse tai asiamiehen välityksellä.

12 §

Edellä 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimielimien laissa säädettyä päätösvaltaa ja oikeutta puhevallan käyttämiseen voidaan jotosäännöllä siirtää toimielimien alaisille viranhaltijoille henkilön tahdosta riippumatonta huoltoa koskevia päätöksiä lukuun ottamatta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Edellä 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua viranhaltijalla, jonka 6 §:n 1 momentissa

Jos muussa lainsäädännössä viitataan tällä lailla kumottuihin säännöksiin, viittauksen on kumottavien säännösten osalta katsottava tarkoittavan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) vastaavia säännöksiä.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 814

Laki

päihdehuoltolain 8 ja 12 §:n muuttamisesta

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 17 päivänä tammikuuta 1986 annetun päihdehuoltolain (41/1986) 8 §:n 3 momentti
sekä
muutetaan 12 §, sellaisena kuin se on laissa 740/1992, seuraavasti:

12 §

Lyhytaikainen hoito väkivaltaisuuden perusteella ja päätöksen alistaminen

Sosiaalihuoltolain (710/1982) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettulla viranhaltijalla, jonka mainitun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin on tehtävään määrännyt, on oikeus toimielimen vahvistamien perusteiden ja yleisten ohjeiden mukaisesti määrätä henkilö tahdostaan riippumatta hoitoon väkivaltaisuuden

perusteella päihteiden käytön katkaisemiseksi enintään viideksi vuorokaudeksi ja päättää siihen liittyvistä muista toimenpiteistä sekä käyttää näissä tapauksissa toimielimen puhevaltaa itse tai asiamiehen välityksellä.

Päätös, jolla henkilö on määrätty hoitoon tahdostaan riippumatta, on alistettava heti hallinto-oikeuden vahvistettavaksi.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 815

Laki

toimeentulotuesta annetun lain 25 §:n kumoamisesta

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §
Tällä lailla kumotaan toimeentulotuesta 30 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1412/1997) 25 §.

2 §
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 816

Laki

kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 78 §:n kumoamisesta

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan kehitysvammaisten erityishuollosta 23 päivänä kesäkuuta 1977 annetun lain (519/1977) 78 §.	Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 817

Laki

yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetun lain 14 ja 19 §:n kumoamisesta

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §	2 §
Tällä lailla kumotaan yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta 9 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (603/1996) 14 ja 19 §.	Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 818

Laki

lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8 päivänä huhtikuuta 1983 annetun lain (361/1983) 16 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 186/1994, seuraavasti:

16 §

Selvityksen hankkiminen sosiaalilautakunnalta

tietoja siten kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 1 momentissa, 19 §:ssä sekä 27 §:n 2—4 momentissa säädetään.

— — — — —
Selvityksessä ja asiaa koskevassa oikeudenkäynnissä saa ilmaista myös salassa pidettäviä

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 819

Laki**lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Annettu Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta 16 päivänä elokuuta 1996 annetun lain (619/1996) 8 §:n 4 momentti seuraavasti:

8 §

*Sovittelun aika, sovittelukertomus ja salassa-
pidettävä tieto*

— — — — —
 Sovittelijalla on oikeus saada asiassa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 12 §:n ja 20 §:n 1 momentin mukaisesti tietoa sekä 22 §:ssä tarkoitettua virka-apua. Sovittelijan ja muiden

asiassa salassa pidettäviä tietoja saaneiden salassapitovelvoitteista on voimassa mitä mainitun lain 3 luvussa ja 27 §:ssä säädetään. Sovittelijan tulee ottaa kertomukseensa sellaiset salassa pidettävät tiedot, joiden hän arvioi olevan lapsen edun kannalta välttämättömiä tuomioistuimen ratkaistessa tässä laissa tarkoitettua asiaa.

— — — — —
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Helsingissä 22 päivänä syyskuuta 2000

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Peruspalveluministeri *Osmo Soininvaara*

N:o 820

Valtiovarainministeriön asetus**poikkeuksista jäännösveron ja ennakonpalautuksen maksamiseen vuonna 2001 ja 2002**

Annettu Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 2000

Valtiovarainministeriön päätöksen mukaisesti säädetään 11 päivänä elokuuta 1978 annetun veronkantolain (611/1978) 4 b §:n nojalla, sellaisena kuin se on laissa 586/1987:

1 §

Soveltamisala

Poiketen siitä, mitä eräiden verojen ja palautusten maksamisesta annetun valtiovarainministeriön päätöksen (582/1999) 1 ja 2 §:ssä säädetään, yhteisön ja yhteisyyden jäännösveron eräpäivään joulukuussa 2001 sekä ennakonpalautuksen maksupäivään tammikuussa 2002 sovelletaan tämän asetuksen säännöksiä.

2 §

Yhteisön ja yhteisyyden jäännösvero

Jos yhteisön ja yhteisyyden verotus päättyy 30 päivänä marraskuuta 2001, jäännösvero

Helsingissä 21 päivänä syyskuuta 2000

on suoritettava viimeistään 20 päivänä joulukuuta 2001.

3 §

Yhteisön ja yhteisyyden ennakonpalautus

Jos yhteisön ja yhteisyyden verotus päättyy 30 päivänä marraskuuta 2001, ennakonpalautuksen maksupäivä on 15 päivänä tammikuuta 2002.

4 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2000.

Ministeri *Suvi-Anne Siimes*

Neuvotteleva virkamies Matti Halén

N:o 821

Maa- ja metsätalousministeriön ilmoitus eräistä ministeriön asetuksista

Annettu Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 2000

Maa- ja metsätalousministeriö ilmoittaa Suomen säädöskokoelmasta 25 päivänä helmikuuta 2000 annetun lain (188/200) 4 §:n nojalla:

Maa- ja metsätalousministeriö on antanut seuraavat asetukset:

Asetuksen nimi	n:o	antopäivä	voimaan- tulo
MMM:n asetus hygieniavaatimuksista kalastusaluksille ¹⁾	15/EEO/2000	14.9.2000	1.11.2000
MMM:n asetus kalahygieniasta ²⁾	16/EEO/2000	14.9.2000	1.11.2000
MMM:n asetus elintarvikkeena käytettävistä etanoista ja sammakoista ³⁾	17/EEO/2000	14.9.2000	1.11.2000
MMM:n asetus TSE-riskiaineksen erottamisesta teurastamossa, teurastuspai- kassa ja leikkaamossa sekä luulihan valmistuskiellosta ⁴⁾	18/EEO/2000	21.9.2000	1.10.2000

Edellä mainitut asetukset on julkaistu maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosaston määräyskokoelmassa. Asetukset ovat saatavissa maa- ja metsätalousministeriön eläinlääkintä- ja elintarvikeosastosta, osoite Kluuvikatu 4 A, 00100 Helsinki, puhelin (09)1601.

Helsingissä 25 päivänä syyskuuta 2000

Osastopäällikkö *Jaana Husu-Kallio*

Hallitussihteeri *Erkki Arnkil*

1) Neuvoston direktiivi 92/48/ETY (31992L0048); EYVL N:o L 181, 7.7.1992, s. 41, neuvoston direktiivi 95/71/EY (31995L0071); EYVL N:o L 332, 30.12.1995, s. 40

2) Neuvoston direktiivi 91/493/ETY (31991L0493); EYVL N:o L 268, 24.9.1991, s. 15, neuvoston direktiivi 95/71/EY (31995L0071); EYVL N:o L 332, 30.12.1995, s. 40, komission päätös 93/51/ETY (31993D0051); EYVL N:o L 13, 21.1.1993, s. 13, komission päätös 93/140/ETY (31993D0140); EYVL N:o L 56, 9.3.1993, s. 42, komission päätös 94/356/EY (31994D0356); EYVL N:o L 156, 23.6.1994, s. 50, komission päätös 95/149/EY (31995D0149); EYVL N:o L 97, 29.4.1995, s. 84

3) Komission päätös 96/340/EY (31996D0340); EYVL N:o L 129, 10.5.1996, s. 35

4) Komission päätös 2000/418/EY (32000D0481); EYVL N:o L 158, 30.6.2000, s. 76

SDK/SÄHKÖINEN PAINOS

N:o 811—821, 3 arkkia

OY EDITA AB, HELSINKI 2000

PÄÄTOIMITTAJA JARI LINHALA

ISSN 1455-8904